

بئر معونه (۲): از چاه‌های نزدیک مدینه،

مکان شهادت گروهی از اصحاب پیامبر ﷺ

بئر معونه از چاه‌های جنوب شرقی مدینه به سوی منطقه نجد^۱ است که میان کوه‌های اُبلّی در سکونتگاه قبیله بنی سلیم قرار دارد.^۲ این چاه در فاصله چهار منزلی مدینه^۳ و در وادی معونه جای دارد.^۴

چاه معونه را متعلق به بنی سلیم^۵ یا بنی عامر بن صعصعه می‌دانند.^۶ ابن اسحق^۷ این چاه را میان حَره بنی سلیم در فاصله حدود ۶۰ کیلومتری جنوب مدینه^۸ و زمین‌های بنی عامر و نزدیک‌تر به زمین‌های بنی سلیم دانسته و واقدی آن را در زمین‌های بنی سلیم و بنی کلاب از تیره‌های بنی عامر شمرده است.^۹ این چاه بخشی از آب خود را از بارندگی‌ها و سیل‌های حجاز که از سوی وادی طائف به اُرضیه و سپس قَرقره الکدر می‌ریزد، تأمین

می‌نماید.^{۱۰}

چاه معونه به سبب آن که به سال چهارم ق. شاهد شهادت برخی صحابه پیامبر بود، مشهور شد. بر پایه گزارش‌های تاریخی، در صفر این سال به دنبال درخواست ابوبراء بن مالک، رئیس قبیله بنی عامر بن صعصعه،^{۱۱} پیامبر ﷺ ۴۰ یا ۷۰ تن از مبلغان خود را که همگی از جوانان انصار بودند و به قاری شهرت داشتند،^{۱۲} با هدایت مُنذر بن عمرو انصاری برای دعوت قبیله او به اسلام، به سوی آن‌ها فرستاد.^{۱۳} اما این گروه کنار چاه معونه مورد حمله عامر بن طفیل، از بزرگان بنی عامر و رقیب ابوبراء و متحدان او از قبیله بنی سلیم، قرار گرفتند و شهید شدند.^{۱۴} پیامبر هنگامی که گزارش شهادت آن‌ها را شنید، بسیار اندوهگین شد^{۱۵} و قاتلان‌شان را تا ۳۰ یا

۱۰. الرحلة الورتیالیة، ج ۲، ص ۶۰۸.

۱۱. المغازی، ج ۱، ص ۳۴۶-۳۴۷؛ تاریخ خلیفه، ص ۴۴-۴۵.

۱۲. الاستیعاب، ج ۴، ص ۱۴۵۰؛ النقات، ج ۱، ص ۲۳۸؛ اسد الغابه، ج ۳، ص ۹۴.

۱۳. الطبقات، ج ۲، ص ۴۰؛ مسند احمد، ج ۳، ص ۲۱۰؛ تاریخ طبری، ج ۲، ص ۲۲۰.

۱۴. المغازی، ج ۱، ص ۳۴۷؛ الطبقات، ج ۲، ص ۴۰؛ صحیح ابن حبان، ج ۱۶، ص ۲۵۳.

۱۵. المحبر، ص ۱۱۸؛ الطبقات، ج ۲، ص ۴۰؛ تاریخ طبری، ج ۲، ص ۲۲۰.

۱۶. السیرة النبویه، ج ۳، ص ۶۷۹-۶۸۰؛ المغازی، ج ۱، ص ۳۵۲.

۱۷. المصنف، ج ۵، ص ۳۸۳-۳۸۴.

۱۸. السنن الکبری، ج ۲، ص ۱۹۹؛ دلائل النبوه، ج ۳، ص ۳۴۷-۳۴۸؛ المصنف، ج ۵، ص ۳۸۴.

۱. المعالم الاثیره، ص ۲۷۶؛ نک: الاماکن، ص ۲۱۴؛ معجم البلدان، ج ۱، ص ۷۸.

۲. الاماکن، ص ۲۱۴؛ معجم البلدان، ج ۱، ص ۷۸؛ مراد الاطلاع، ج ۱، ص ۱۸.

۳. حجاز در صدر اسلام، ص ۱۱۵.

۴. تاریخ معالم المدینه، ص ۲۷۹.

۵. الاماکن، ص ۲۱۴؛ تاریخ دمشق، ج ۲۶، ص ۱۰۲-۱۰۳.

۶. اسد الغابه، ج ۱، ص ۱۹۲؛ الروض المعطار، ص ۵۵۵؛ سبل الهدی، ج ۴، ص ۳۳۲.

۷. السیرة النبویه، ج ۳، ص ۶۷۸.

۸. العلائق النفیسه، ص ۳۱۲؛ البلدان، ص ۱۵۱.

۹. المغازی، ج ۱، ص ۳۴۷.

۴۰ روز^۱ در قنوت نماز خود نفرین کرد. از این درگیری در منابع تاریخی با عنوان سریه بئر معونه یاد شده است. (← بئر معونه، سریه)

← منابع

الاستیعاب: ابن عبدالبر (م. ۴۶۳ق.)، به کوشش البجاوی، بیروت، دار الجیل، ۱۴۱۲ق؛ **اسد الغابه**: ابن اثیر (م. ۶۳۰ق.)، بیروت، دار الكتاب العربی؛ **الاعلاق النفیسه**: ابن رسته (م. قرن ۳ق.)، بیروت، دار صادر، ۱۸۹۲م؛ **الاماکن**: محمد بن موسی حازمی (م. ۵۸۴ق.)؛ **البلدان**: الیعقوبی (م. ۲۹۲ق.)، به کوشش صناوی، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۲۲ق؛ **تاریخ خلیفه**: خلیفه بن خیاط (م. ۲۴۰ق.)، به کوشش زکار، بیروت، دار الفکر، ۱۴۱۴ق؛ **تاریخ طبری (تاریخ الامم و الملوک)**: الطبری (م. ۳۱۰ق.)، به کوشش گروهی از علما، بیروت، اعلمی، ۱۴۰۳ق؛ **تاریخ مدینه دمشق**: ابن عساکر (م. ۵۷۱ق.)، به کوشش علی شیری، بیروت، دار الفکر، ۱۴۱۵ق؛ **تاریخ معالم المدینه المنوره**: احمد یاسین الخیاری (م. ۱۹۶۰م.)، عربستان، عامه، ۱۴۱۹ق؛ **الثقات**: ابن حبان (م. ۳۵۴ق.)، الکتب الثقافیه، ۱۳۹۳ق؛ **حجاز در صدر اسلام**: صالح احمد العلی، ترجمه: آیتی، مشعر، ۱۳۷۵ش؛ **دلایل النبوه**: البیهقی (م. ۴۵۸ق.)، به کوشش عبدالمعطی، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۰۵ق؛ **الرحله الوریثانیه**: حسین بن محمد

ورثیانی (م. ۱۷۷۹م.)، قاهره، مکتبه الثقافه الدینیه، ۱۴۲۹ق؛ **الروض المعطار**: محمد بن عبدالمنعم الحمیری (م. ۹۰۰ق.)، به کوشش احسان عباس، بیروت، مکتبه لبنان، ۱۹۸۴م؛ **سبل الهدی**: محمد بن یوسف الصالحی (م. ۹۴۲ق.)، به کوشش عادل احمد و علی محمد، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۴ق؛ **السنن الکبری**: البیهقی (م. ۴۵۸ق.)، بیروت، دار الفکر؛ **السیره النبویه**: ابن هشام (م. ۲۱۸/۲۱۳ق.)، به کوشش محمد محیی الدین، مصر، مکتبه محمد علی صبیح، ۱۳۸۳ق؛ **صحیح ابن حبان**: علی بن بلیان الفارسی (م. ۷۳۹ق.)، به کوشش الارنؤوط، الرساله، ۱۴۱۴ق؛ **الطبقات الکبری**: ابن سعد (م. ۲۳۰ق.)، به کوشش محمد عبدالقادر، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۸ق؛ **الکامل فی التاریخ**: ابن اثیر (م. ۶۳۰ق.)، بیروت، دار صادر، ۱۳۸۵ق؛ **المجتب**: ابن حبیب (م. ۲۴۵ق.)، به کوشش ایلزه لیختن شتیتز، بیروت، دار الافاق الجدیده؛ **مراصد الاطلاع**: صفی الدین عبدالمؤمن بغدادی (م. ۷۳۹ق.)، بیروت، دار الجیل، ۱۴۱۲ق؛ **مسند احمد**: احمد بن حنبل (م. ۲۴۱ق.)، بیروت، دار صادر؛ **المصتف**: عبدالرزاق الصنعانی (م. ۲۱۱ق.)، به کوشش حبیب الرحمن، المجلس العلمی؛ **المعالم الاثیره**: محمد محمد حسن شراب، بیروت، دار القلم، ۱۴۱۱ق؛ **معجم البلدان**: یاقوت الحموی (م. ۶۲۶ق.)، بیروت، دار صادر، ۱۹۹۵م؛ **المغازی**: الواقدی (م. ۲۰۷ق.)، به کوشش مارسدن جونز، بیروت، اعلمی، ۱۴۰۹ق.

سید علی خیرخواه علوی

۱. الاستیعاب، ج ۲، ص ۷۹۷؛ مسند احمد، ج ۳، ص ۴۱۰؛ تاریخ دمشق، ج ۹، ص ۳۲۷.